

Câteva considerații asupra dobândirii cetățeniei din perspectiva dreptului internațional

Drd. Alexandru Jădăneanț
Facultatea de Drept și Științe Administrative
Universitatea de Vest Timișoara

Der Autor versucht die Staatsangehörigkeitsproblematik aus dem Sichtwinkel des Völkerrechts zu gestalten. Sicherlich ist das Staatsangehörigkeitsrecht ein Attribut des jeweiligen Staates, aber die permanente Entwicklung des Völkerrechts hatte auch als Schlussfolgerung die Entstehung von Regeln in diesem Bereich. Die internationale Judikatur spielte auch eine wichtige Rolle im Staatsangehörigkeitsrecht, als Beispiel denken wir nur am Nottebohm Entscheidung des IGH in Den Haag. Der Autor beschreibt die schwierigen Probleme dieses Gebietes, in dem dieser an Beispiele zugreift, wie Der Vatikan der eine Art der Staatsbürgerschaft vergibt, dass sehr umstritten in der Fachliteratur ist.

Chiar dacă reglementarea cetățeniei este un domeniu rezervat al statului, acesta putând edicta norme juridice în acest domeniu conform propriilor viziuni, statul este ținut în acest domeniu de anumite limitări impuse de dreptul internațional, referindu-ne la punctele de legătură sau de conjuncție. Acestea nu sunt norme, de care individul să poată uza, atunci când dorește să dobândească cetățenia unui stat. Punctele de legătură joacă un rol exclusiv doar pentru subiectele primare ale dreptului internațional public, în relația acestora cu ordinea juridică internațională. Prin aceste norme, spre exemplu se stabilește foarte exact când legislația unui stat privind cetățenia poate fi recunoscută interstatal sau când un stat poate acorda cu efecte de drept internațional¹, cetățenia unui terț.

Și dreptul internațional public operează cu două moduri de dobândire a cetățeniei: dobândirea originară a cetățeniei prin naștere și modul de dobândire derivat, cum ar fi spre exemplu dobândirea la cerere a cetățeniei unui stat, sau dobândirea cetățeniei în cazul succesiunii de state.

Aceste aspecte încercăm să le dezvoltăm în cele ce urmează, importanța acestora este dată de influența lor în legislația ce reglementează cetățenia pe plan intern.

I. Dobândirea originară a cetățeniei din perspectiva dreptului internațional public

Dobândirea originară a cetățeniei leagă statul² de două mari principii: *ius sanguinis* și *ius soli*.

---

¹ Ne gândim în acest context desigur la efectivitatea acordării cetățeniei pe plan internațional.

² Ziemseke, B. (Hrsg.) - *Staatsphilosophie und Rechtspolitik, Festschrift für Martin Kriele*, ed. C.H. Beck, München, 1997, pag. 65.

Dobândirea originară nu presupune un acord de voință al individului care o primește, acesta este prezent în cazul dobândirii cetățeniei prin mijloacele derivate, cum ar fi cazul dobândirii cetățeniei prin căsătorie.

Atât principiul *ius sanguinis*, cât și *ius soli* sunt principii unanim acceptate de către doctrinarii de drept internațional public în domeniul reglementării cetățeniei. În cazul aplicării principiului de *ius sanguinis*, statul oferă copilului cetățenia în baza cetățeniei părinților, astfel că locul nașterii copilului nu reprezintă importanță pentru stat. Poate reprezenta importanța pentru copil, căci acesta se poate naște cu mai multe cetățenii. Despre aceste cazuri, vom discuta într-un referat viitor, care va avea ca și temă problemele de multipatridie și apatridie.

a. Principiul *ius sanguinis*

Statul, prin aplicarea principiului de *ius sanguinis* are posibilitatea de a acorda cetățenia copilului născut din cel puțin un părinte³ ce-i deține cetățenia. Acest principiu nu cere imperativ ca ambii părinți să dețină aceeași cetățenie.

Principiul de *ius sanguinis* este cel mai important principiu din perspectivă istorică din materia cetățeniei, acesta nu trebuie însă confundat cu așa-numitul „drept al sângelui”. Din perspectiva istoriei dreptului, principiul de *ius sanguinis* își trage seva din dogma comunității burgheze⁴, unde statul punea accentul pe apartenența individului la acesta. Dezvoltarea unei comunități nu putea să aibă loc, decât prin înmulțirea oamenilor, astfel încât statul încuraja acest fenomen prin acordarea cetățeniei prin transmiterea acestei „calități” de la părinte la copil. Plecăm astfel de la premisa juridică că fiecare descendent se bucură de oportunitatea de a deveni membru al comunității din care provin strămoșii săi. Principiul de *ius sanguinis* sintetizează drepturile statelor din care emigrează indivizi⁵, astfel că prin consacrarea acestui principiu se dorește transmiterea cetățeniei părinților și copilului, chiar născut pe teritoriul altui stat. Punctul de pornire sau geneza acestui principiu este principiul naționalității, prin care se afirmă unitatea dintre stat și locuitorii acestuia. Principiul *ius sanguinis* stă și la baza dreptului cetățeniei din România.

b. Principiul *ius soli*

Un alt punct de legătură pentru dobândirea originară a cetățeniei, este principiul *ius soli*, importanță având locul nașterii individului. Statul are competența recunoscută de către dreptul internațional public de a acorda cetățenia fiecărui individ ce se naște pe teritoriul acestuia. Nu are relevanță dacă părinții dețin sau nu cetățenia respectivului stat. Principiul *ius soli* este uzitat de către statele care primesc imigranți, iar din perspectivă istorică, *ius soli* este principiul care a fost folosit înaintea principiului de *ius sanguinis*.

Statul care este interesat de popularea teritoriului său adoptă principiul de *ius soli* pentru acordarea cetățeniei, pentru că astfel copiii care se nasc pe teritoriul respectivului stat sunt cetățeni ai acestuia, astfel statul se poate bizui pe un număr crescut de cetățeni. Principiul de *ius soli* este folosit de către stat, pentru a se evita situația în care un individ se naște apatrid.

Domaniul de aplicare al principiului *ius soli* se întinde pe teritoriul statului care aplică acest principiu în acordarea cetățeniei. Trebuie făcută necesara precizare, potrivit căreia prin teritoriul statului de *ius soli* nu înțelegem doar solul, subsolul, spațiul aerian și apele interne sau teritoriale, ci și navele sau aeronavele care se află sub pavilionul acestuia. Astfel un copil

³ Kimminich, O; Hobe, S; - *Einführung in das Völkerrecht*, ed. Francke, Tübingen, 2000, pag. 90.

⁴ Schätzel, W. (Hrsg.) - *Die Klassiker des Völkerrechts*, vol. III, ed. Mohr, Tübingen, 1950, pag. 143.

⁵ v. Mangoldt, H. - *Ius-sanguinis-Prinzip, ius-soli-Prinzip und Mehrstaatigkeit*, în ZAR, 1999, pag. 244.

născut la bordul unei aeronave înregistrată în statul care acordă cetățenia conform principiului de *ius soli*, primește cetățenia acestui stat.

Identificăm o excepție a aplicării principiului de *ius soli*, și anume în domeniul dreptului diplomatic și consular⁶. Principiul *ius soli* nu produce efecte în cazul copiilor personalului misiunilor diplomatice și consulare care se nasc pe teritoriul statului de *ius soli* unde părinții acestora se află în misiune. Un argument solid în acest sens este adus de atributul special extrateritorial al serviciului diplomatic și consular, argument ce este întregit de faptul că nu poate fi realizată o legătură reală între copilul unui diplomat și statul pe lângă care diplomatul este acreditat. Această regulă era prevăzută și în art. 5 al *Research in international law – nationality*, document cunoscut în literatura de specialitate de drept internațional public și drept *Proiectul Harvard Law School*, prin care se arăta că: *“a state may not confer its nationality at birth (jure soli) upon a person born within its territory if such person is a child of an alien having diplomatic immunity therein, or otherwise not subject to its jurisdiction”*⁷.

Regula enunțată mai sus a fost înscrisă în două protocoale facultative la Convențiile de la Viena asupra dreptului diplomatic și consular, astfel că majoritatea statelor ce aplică principiul de *ius soli* în domeniul acordării cetățeniei s-au conformat acestei reguli, ratificând aceste protocoale.

Unii doctrinari opinează chiar, că respectivele protocoale facultative nu trebuiau să fie încheiate, deoarece regula enunțată mai sus poate fi definită drept o regulă cutumiară a dreptului internațional public.

c. Dobândirea originară a cetățeniei – probleme

Așa cum arată doctrina de specialitate, în cazul dobândirii originare a cetățeniei se pot întâlni în practică diferite probleme, pe care dorim să le creionăm în cele ce urmează.

Cele două principii discutate deja, nu se exclud reciproc. Chiar dacă punctele de convergență ale dreptului internațional public se subordonează *numerus clausus* unuia dintre cele două principii, se prea pot întâlni în practică forme de întrepătrundere a prevederilor celor două principii. Opinăm că majoritatea doctrinarilor sunt în eroare atunci când afirmă faptul că putem întâlni în practică un așa-zis „*sistem mixt*” care combină elementele celor două principii. Considerăm că este mult mai corect dacă afirmăm faptul că cele două principii sunt uzitate subsidiar și cumulativ, de cele mai multe ori statele consacră unul dintre principii ca regulă principală, iar celălalt este folosit în subsidiar. În literatura de specialitate nu s-au identificat motive pentru ca o astfel de aplicare a celor două principii să nu fie conformă cu exigențele dreptului internațional, mai ales că *de facto, numerus clausus*⁸ al punctelor de convergență ale dreptului internațional vis-a-vis de dreptul cetățeniei nu este înfrânt printr-o aplicare în subsidiar al principiului *ius sanguinis*, fapt ce este de principiu acceptat de către comunitatea subiectelor originare de drept internațional public. În anumite cazuri este chiar imperios necesară aplicarea în subsidiar a unuia dintre cele două principii, pentru a nu se ajunge la situația nedorită a apatridiei.

Deoarece întretăierea principiului de *ius soli* cu cel de *ius sanguini* poate să cauzeze anumite probleme în practică, ne-am hotărât să le prezentăm pe scurt în cele ce urmează.

1. Cumulul punctelor de convergență

⁶ Guggenheim, P. - *Lehrbuch des Völkerrecht, unter Berücksichtigung der internationalen und schweizerischen Praxis*, ed. Verlag für Recht und Gesellschaft, Basel, 1948, pag. 287.

⁷ American Journal of International Law (AJIL) nr. 23 Special Supplement, April 1929, pag. 13.

⁸ Doehring, K. - *Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsvergleichung und des Völkerrechts*, ed. Metzner, Frankfurt am Main, 1984, pag. 90.

Fiecare stat este liber să-și aleagă modalitatea și principiul în baza căruia acordă cetățenia la naștere. Un stat are posibilitatea de a combina cumulativ prevederile celor două principii, astfel că statul poate să ceară pentru acordarea cetățeniei noului-născut îndeplinirea atât a condițiilor impuse de *ius soli*⁹, cât și cele de *ius sanguini*. În acest caz ne aflăm în prezența unui raport de egalitate între aplicarea celor două principii. Impunerea îndeplinirii cumulative a celor două principii duce la micșorarea cercului celor care pot dobândi originar cetățenia, căci dacă pruncul este născut într-un stat terț, acesta practic nu dobândește cetățenia părinților, asta în ipoteza în care ambii dețin aceeași cetățenie, dar ar putea, la fel de teoretic, să obțină cetățenia statului pe teritoriul căruia s-a născut, dacă respectivul stat aplică principiul de *ius soli*.

Combinarea cumulativă a punctelor de convergență de dobândire originară a cetățeniei este un fapt cunoscut în practica statelor¹⁰. Așa spre pildă, dreptul cetățeniei statului Cehoslovacia¹¹ din 1949 acorda cetățenia cehoslovacă doar copilului născut pe teritoriul cehoslovac, dacă măcar unul dintre părinți deținea cetățenia acestui stat. Trebuie remarcat în acest moment un aspect interesant ce ține mai mult de istoria dreptului, decât de dreptul constituțional sau de dreptul internațional public. În 1920 legislația din domeniul cetățeniei din Cehoslovacia se baza exclusiv pe prevederile principiului de *ius soli*, în timp însă am putut observa că se extind condițiile acordării cetățeniei acestui stat.

În cazul în care statul acordă cetățenia doar în baza principiului de *ius sanguini*, atunci în anumite cazuri copilul născut poate rămâne fără cetățenie. Acest scenariu se putea transforma în realitate și din perspectiva legislației din acest domeniu din Cehoslovacia. Astfel, în cazul unei nașteri efectuate pe teritoriul unui stat terț, copilul dobânda cetățenia cehoslovacă doar dacă ambii părinți o dețineau. Dacă doar tatăl sau mama copilului deținea cetățenia cehoslovacă, aceasta putea fi cerută organelor administrative, care trebuiau să ia o decizie. Ori în acest fel, ne putem imagina, cel puțin teoretic, că organele administrative refuză cererea de acordare a cetățeniei cehoslovace, iar dacă mai sunt îndeplinite cumulativ și următoarele două condiții, atunci copilul se născuse apatrid. Prima condiție se referă la faptul ca statul pe teritoriul căruia s-a născut copilul să acorde originar cetățenia doar aplicând prevederile principiului de *ius sanguini*. A doua condiție este ca statul al cărui cetățean este părintele ce nu deține și cetățenia cehoslovacă să acorde originar cetățenia conform cerințelor principiului *ius soli*, iar nașterea să nu fi avut loc pe teritoriul acestui stat. Rezultatul este unul ușor previzibil: copilul este apatrid.

Dreptul internațional public nu poate să interzică astfel de situații, căci ele își au izvorul doar în normele de drept intern. Totuși, statele care și-au luat angajamentul prin tratate internaționale bi- sau multilaterale să evite situațiile de apatridie, trebuie să-și revizuiască legislația din domeniu, pentru ca fenomenul apatridiei să nu mai poată avea o cauză de natură legislativă.

2. Aplicarea alternativă a punctelor de legătură

Prima problemă ce trebuie să o amintim, atunci când dorim să analizăm aplicarea alternativă a celor două principii este apatridia. Întâlnim acest fenomen atunci când cele două principii produc efecte, fără ca să existe o soluție de evitare a apatridiei. Este vorba

⁹ Wollenschläger, M; Schraml, A. - *Ius soli und Hinnahme von Mehrstaatigkeit*, în *Zeitschrift für Rechtspolitik*, nr. 27, 1994, pag. 227.

¹⁰ Wollenschläger, M; Schraml, A. - *Verfassungsrechtliche Garantien des Staatsangehörigkeitsrecht*, în *Zeitschrift für Rechtspolitik*, nr. 27, 1994, pag. 486.

¹¹ Biesenbach, E.W. - *Der Erwerb der Staatsangehörigkeit a matre durch das eheliche Kind*, Dissertation, Bonn, 1969, pag. 80.

despre anumite lacune, care apar prin neaplicarea subsidiară a celui alt principiu fundamental al acordării cetățeniei. Suntem în prezența unui așa-numit „*conflict negativ*” când individul se naște fără a dobândi nici o cetățenie, deoarece nici un stat nu-l consideră îndreptățit să se bucure de calitatea de cetățean¹². Acest fenomen a fost descris de către literatura de specialitate și ca apatridia originară¹³.

Statele încearcă să evite acest fenomen, astfel că la nivel internațional s-a încheiat la 28.09.1954 Convenția privind condiția juridică a apatridului, tratat prin care statele semnatare se obligă ca în ipotetice cazuri de apatridiei să recurgă la aplicarea regulilor de *ius soli*.

Odată cu acest tratat de drept internațional, legislația din domeniul cetățeniei a Republicii Federale a Germaniei a luat contact cu prevederile principiului de *ius soli*.

O a doua problemă ce trebuie să o amintim în cazul întrebării alternative a punctelor de convergență din dreptul internațional public în domeniul cetățeniei se referă la multipatridie¹⁴. În afară de posibilitatea existenței unui conflict negativ, putem întâlni în practică și un conflict pozitiv de cetățenie. Suntem în prezența unui astfel de conflict pozitiv, atunci când legislația din domeniul cetățeniei din diferite state se suprapun. Într-un astfel de caz, discutăm desigur despre posibilitatea prin care un individ se naște nu cu o cetățenie, ci cu mai multe. În acest context considerăm necesar să facem următoarea precizare: în cazul unui stat federal, individul care are cetățenia statului federal, dar primește și cetățenia unuia dintre statele ce-l compun, nu deține, din perspectiva noastră, dublă cetățenie, deoarece opinăm că doar cetățenia statului federal este cea care produce efecte, cealaltă nefiind una autentică.

Multipatridia este rezultatul suveranității de care se bucură subiectele originare de drept internațional public, care pot să nu ia în considerare punctele de convergență din materia cetățeniei statuate de către doctrina de drept internațional public.

Un copil născut pe teritoriul unui stat care aplică principiul de *ius soli*, primește automat respectiva cetățenie, iar dacă părinții dețin cetățenia unui stat care aplică regula de *ius sanguini*, atunci nou-născutul dobândește și această sau aceste cetățenii. Trebuie avut în vedere că multipatridia se naște atât în cazul modului originar de dobândire a cetățeniei, cât și în cel derivat. Există state, care aplică principiul de *ius soli*, fără a condiționa acordarea cetățeniei de un sejur mai îndelungat pe respectivul teritoriu.

O altă cauză a multipatridiei este folosirea concomitentă a celor două principii. Este cazul și noii legislații în domeniul cetățeniei din Republica Federală a Germaniei, care prin normele edictate după anul 2000, prevede spre pildă în art. 4 alin. 3 al legii cetățeniei că un copil născut pe teritoriul Republicii Federale a Germaniei din părinți care nu sunt cetățeni germani, poate obține cetățenia acestui stat, dacă cel puțin unul dintre părinți își are domiciliul permanent în Germania sau dacă se bucură de un permis de ședere de cel puțin 3 ani de zile.

Legislația germană în domeniu nu interzice însă, ca respectivul copil să poată obține și cetățenia părinților. Am stabilit încă de la bun început că un stat nu are competența de a

---

¹² Hannappel, W. - *Staatsangehörigkeit und Völkerrecht, die Einwirkung des Völkerrechts auf das Staatsangehörigkeitsrecht in der Bundesrepublik Deutschland*, ed. Verlag für Standesamtswesen, Frankfurt am Main, 1986, pag. 39.

¹³ Sauerland, T; Hokema, T. - *Die Heranziehung Staatenloser zum Wehrdienst aus völkerrechtlicher Sicht*, în *NZWehrr*, 2001, pag. 150.

¹⁴ Rittstieg, H. - *Doppelte Staatsangehörigkeit im Völkerrecht*, în *Neue Juristische Wochenschrift*, nr. 45, 1990, pag. 1403.

influența legislația cetățeniei dintr-un alt stat. Și iată cum, respectivul copil dobândește prin naștere mai multe cetățenii. Ne putem gândi, că dacă fiecare părinte are dublă cetățenie, iar statele acestea oferă tot prin *ius sanguini* cetățenia, copilul s-ar putea naște fiind cetățean a cinci state diferite.

O a treia problemă ce poate fi identificată este legată de combinarea punctelor de convergență. În contemporaneitate aproape că nu mai întâlnim state¹⁵, care să aplice doar principiul *ius soli* în domeniul acordării originare a cetățeniei. Până la mijlocul secolului XX, statele sudamericane: Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Cuba, Panama, Paraguay și Uruguay acordau cetățenia după regulile stricte ale principiului de *ius soli*.

În prezent nu întâlnim nici state care să se orienteze exclusiv după prevederile principiului de *ius sanguini*¹⁶, cu excepția câtorva state asiatice.

O excepție o reprezintă statul Vatican, a cărui drept al cetățeniei nu se fondează pe nici unul dintre cele două principii discutate mai sus. Cetățenia statului Vatican nu poate fi obținută în mod originar.

La momentul actual practica statelor a impus un sistem mixt în ceea ce privește dobândirea originară a cetățeniei. Problema principală cu care se confruntă statele este multipatridia, și nici de cum apatridia, fenomen ce a reușit să fie în mare măsură combătut eficient. Tocmai acordarea cetățeniei prin prisma principiului de *ius soli* naște problema legăturii copilului cu statul unde s-a născut.

În cazul în care nașterea a avut loc accidental într-un stat de *ius soli*, stat cu care părinții nu au nici un fel de legătură, este discutabil dacă nou-născutul ce primește această cetățenie va dezvolta vreodată o relație cu acest stat. Dreptul internațional public prin normele sale cutumiare sau scrise nu prevede reguli prin care să se impună anumite cerințe în legătură cu relația dintre stat și individul care primește cetățenia respectivului stat prin sistemul de *ius soli*.

În domeniul protecției diplomatice pe care statele sunt obligate să o acorde propriilor cetățeni, întâlnim probleme mai ales în cazul persoanelor care dețin mai multe cetățenii. Totuși în domeniul acordării protecției diplomatice s-a cristalizat principiul efectivității cetățeniei, care însă nu produce efecte decât în cazul dobândirii derivate a cetățeniei.

Considerăm că ar fi necesar ca statele să convină la nivel internațional asupra unor condiții foarte exacte care trebuie a fi îndeplinite pentru a se putea obține cetățenia după principiul de *ius soli*. Opinăm că s-ar putea identifica o legătură culturală a persoanei cu respectiva națiune sau popor, iar în lipsa acesteia cetățenia să nu poată fi acordată. Dreptul internațional public nu cunoaște încă astfel de condiții. Premisa formală a nașterii unui individ pe teritoriul statului de *ius soli*¹⁷ este suficientă pentru ca acesta să-i acorde cetățenia. Putem considera că ne putem afla în ipoteza, potrivit căreia respectivul copil odată cu obținerea cetățeniei nu mai are deloc contact cu respectivul stat și cu tot ce înseamnă cultura acestuia.

Și în cazul acordării cetățeniei potrivit regulilor de *ius sanguini* pot interveni anumite derapaje. Să luăm în calcul următorul raționament. Statul de *ius sanguini* nu condiționează acordarea cetățeniei individului de nașterea lui pe teritoriul său. Părinții sunt imigranți într-

---

¹⁵ Renner, G. - *Verhinderung von Mehrstaatigkeit bei Erwerb und Verlust der Staatsangehörigkeit*, în *Zeitschrift für Ausländerrecht und Ausländerpolitik* nr.13, 1993, pag. 20.

¹⁶ Renner, G. - *Mehrstaatigkeit in Europa*, în *Zeitschrift für Ausländerrecht und Ausländerpolitik* nr.13, 1993, pag. 49.

¹⁷ Löwer, W. - *Abstammungsprinzip und Mehrstaatigkeit*, în *Zeitschrift für Ausländerrecht und Ausländerpolitik*, nr.13, 1993, pag. 158.

un stat de *ius soli*, astfel încât copii primesc și cetățenia statului de *ius sanguini*, lucru care se poate întâlni la multe generații. Este clar că acești cetățeni ai statului de *ius sanguini* sunt de fapt niște „străini” ai acestuia. Proiectul Harvard amintit mai sus propunea statelor o soluție, pe care ne-o însușim fără rezervă. Proiectul propunea statelor de *ius sanguini* încetarea acordării cetățeniei în mod originar potrivit acestui principiu individului născut pe teritoriul unui stat terț, dacă și părinții acestuia s-au născut pe teritoriul statului terț. Propunerea a rămas la stadiu de proiect.

Așa cum am mai avut ocazia de a arăta, apatridia nu mai constituie în prezent o reală problemă cu care să se confrunte statele, combinarea principiilor de *ius soli* și de *ius sanguini* duce mai des la multipatridie, individul deținând și cetățenii a unor state cu care nu are nici o legătură.

II. Dobândirea derivată (ulterioară) a cetățeniei din perspectiva dreptului internațional public

Pe lângă modul originar de dobândire a cetățeniei întâlnim și situații ulterioare nașterii prin care un individ dobândește cetățenia unui stat. Vorbim printre altele despre naturalizare sau căsătorie.

Și în privința dobândirii derivate a cetățeniei, dreptul internațional public dezbatte anumite condiții ce trebuie a fi îndeplinite pentru ca statele să poată acorda cetățenia. Înainte de a le discuta pe scurt, facem necesara precizare că în cazul acordării cetățeniei ulterior nașterii suntem de cele mai multe ori în prezența unor proceduri administrative greoaie și complicate.

a. Domiciliul

O condiție ce poate duce la acordarea derivată a cetățeniei este stabilirea domiciliului pe teritoriul unui alt stat, individul intenționând să se stabilească permanent în acel stat. Identificăm în acest caz crearea unei legături speciale dintre individ și statul a cărui cetățenie o dorește¹⁸. Considerăm că nu reprezintă un argument suficient pentru obținerea cetățeniei unui stat, spre pildă deținerea unor proprietăți imobiliare¹⁹. Statul terț, a cărui cetățenie se dorește a fi obținută are tot interesul să „construiască” o legătură strânsă cu individul, prin aceasta chiar putându-se slăbi legătura individului cu statul al cărui cetățean deja este.

Subliniem că este discutabilă soluția îmbrățișată de anumite state, prin care indivizii, care domiciliază pe teritoriul aceluși stat primesc după împlinirea unui termen bine definit cetățenia respectivului stat. Este o cetățenie acordată forțat, noi considerăm că acordarea cetățeniei ulterior nașterii trebuie să aibă loc cu acordul de voință al individului.

Însă situația expusă mai sus nu încalcă normele dreptului internațional public, atâta vreme cât nu se impune renunțarea de către individ a cetățeniei obținute originar. O astfel de cerință ar încălca flagrant principiile generale ale dreptului internațional public.

b. Căsătoria

Efectele căsătoriei sunt multiple și îndelung discutate în materia dreptului familiei. Din perspectiva dreptului internațional, căsătoria poate fi un motiv serios pentru acordarea

---

¹⁸ Randelzhofer, A. - *Nationality în Encyclopedia of Public International Law*, vol. III, ed. Elsevier, Amsterdam, 1992, pag. 503.

¹⁹ v. Münch, I. - *Die deutsche Staatsangehörigkeit. Vergangenheit-Gegenwart-Zukunft*, ed. De Gruyter, Berlin, 2007, pag. 44.

ulterioară a cetățeniei unui stat²⁰. Din punct de vedere istoric cunoaștem mai multe etape ale dezvoltării acestui criteriu de acordare a cetățeniei.

Fundamentul pentru care dreptul internațional public recunoaște căsătoria ca motiv de acordare a cetățeniei este unitatea căsătoriei și a familiei. De-a lungul deceniilor întâlnim diferite concepte asupra acestui element, putându-se face astfel și o analiză a drepturilor de care se bucură fie femeia, fie bărbatul. Tendința actuală se îndreaptă fără echivoc înspre egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul.

Nu se poate identifica o regulă generală în ceea ce privește acordarea cetățeniei în cazul căsătoriei, căci statele exercitând în acest domeniu, propria lor suveranitate, pot legifera acest domeniu după interese proprii.

Tradițional, femeia dobânda odată cu căsătoria, chiar fără voia ei, cetățenia soțului, de multe ori aceasta fiind chiar obligată să renunțe la propria-i cetățenie. Astfel în sec. XIX și până la mijlocul sec. XX, doar femeia era subiectul de drept, ce dobânda o nouă cetățenie, dacă deținea o altă cetățenie decât pe cea a soțului. Această modalitate de acordare a cetățeniei poate fi caracterizată ca fiind una abuzivă, dar nu trebuie să scoatem din context timpul istoric, în care un astfel de comportament era tolerat, și când conceptul de egalitate între femei și bărbat era o himeră. Pe plan internațional nu exista o regulă unanim acceptată de state, astfel că nu putem vorbi despre o practică unitară în acest domeniu, decât odată cu încheierea Convenției din 1957, privind cetățenia femeii căsătorite, pe care România a ratificat-o la data de 2 martie 1961. Conform art. 1 din Convenție, căsătoria femeii cu un bărbat cu o altă cetățenie nu poate aduce atingere propriei sale cetățenii, chiar dacă aceasta dobândește și cetățenia soțului. Astfel s-a exclus dobândirea automată de către soție a cetățeniei soțului, dar statele care au semnat și ratificat convenția au acordat soției un drept privilegiat în a cere și obține cetățenia soțului. Acordarea cetățeniei în acest caz, poate fi însoțită de obligația soției de a îndeplini și alte criterii stabilite de legislația internă a cetățeniei statului a cărui cetățenie o deține soțul.

Convenția încheiată în 1957 aduce un aspect de noutate, prin care se afirmă egalitatea femeii cu bărbatul, aspect ce este relevat de prevederea potrivit căreia femeia nu mai este obligată să renunțe la cetățenia ce a dobândit-o prin naștere.

Există și state care nu sunt însă parte la această convenție, și care practic în continuare obligația femeii de a renunța la propria-i cetățenie pentru a o putea dobândi pe cea a soțului. Regatul Belgiei, Republica Islamică Iran sau Principatul Liechtenstein sunt state care aplică²¹ în continuare regula arătată mai sus.

La nivelul Consiliului Europei s-a dezbătut această problemă destul de intens, însă s-a considerat că prevederile Convenției din 1957 acoperă mulțumitor această materie, iar pentru spațiul european nu era necesară o reglementare regională.

Odată cu semnarea în 1992 a tratatului de la Maastricht, ia naștere la nivelul Uniunii Europene instituția cetățeniei comunitare sau europene. Aproape că nu mai are relevanță modul derivat al dobândirii cetățeniei prin căsătorie, în spațiul comunitar, dacă ambii soți dețin cetățenii a unui stat membru. Cele patru libertăți fundamentale ale Uniunii Europene conferă astfel soților o libertate extinsă în ceea ce privește stabilirea domiciliului sau a locului de muncă. Dar despre cetățenia europeană într-un referat viitor.

Revenind la elementul căsătoriei ca modalitate de dobândire ulterioară a cetățeniei trebuie să admitem că practica statelor este una mult mai „liberală”, încât a rămas la latitudinea soților să decidă dacă și în ce condiții renunță sau/și dobândesc o nouă cetățenie.

²⁰ Seidl-Hohenveldern, I; Stein, T. - *Völkerrecht*, ed. Heymann, Köln, 2000, pag. 211.

²¹ Ipsen, K. - *Völkerrecht*, ed. C.H.Beck, München, 2004, pag. 387

Statele sunt însă suverane să impună odată cu acordarea cetățeniei, renunțarea de către soț/soție la cealaltă cetățenie.

c. Adopția

Operațiunea juridică prin care se creează legătura de filiație între adoptator²² și adoptat nu este una ce aparține doar lumii contemporane, aceasta a fost cunoscută și în Roma antică. Instituția adopției, cunoscută în dreptul intern român ca înfiere până în anii '90, poate să fie un motiv de acordare a cetățeniei ulterior nașterii. Nu dorim în acest moment să intrăm în detalii tehnice privitoare la adopție, deoarece materia aparține ramurii juridice a dreptului familiei.

Ne vedem însă obligați să aducem câteva precizări mai ales pe cele care își au punctul de perspectivă în dreptul internațional public.

Modalitatea prin care are loc adopția este apanajul fiecărui stat, iar pe noi ne interesează în acest moment adopția unui copil cu o altă cetățenie decât cea a adoptatorilor. Ca și regulă generală prin adopție se realizează un nou raport copil-părinți, iar copilul este sustras oricărui contact și raport cu rudele de sânge, se întrerupe astfel orice relație sau legătură cu aceștia. După ce au fost parcurși toți pașii legali, și procesul de adopție a fost finalizat se folosește ficțiunea, potrivit căreia copilul este dintotdeauna al adoptatorilor.

În cazul în care statul adoptatorilor este un stat de ius sanguini, atunci prin adopție și cu ajutorul ficțiunii, copilul primește fără nici un fel de probleme cetățenia statului adoptatorilor. Probleme pot apărea în cazul în care statul adoptatorilor este unul de ius soli. Adoptatul dobândește de cele mai multe ori cetățenia adoptatorilor prin act administrativ.

De cele mai multe ori însă, în cazul adopției, adoptatul dobândește în mod automat cetățenia adoptatorilor, iar în literatura de specialitate germană am putut urmări o dezbatere interesantă, prin care se problematiza dacă astfel nu sunt încălcate copilului libertățile fundamentale, printre care și libertatea de opțiune. Opinia îmbrățișată de cei mai mulți adepți contrazice temerile puse sub semnul întrebării. Cel mai solid argument arată că și în cazul dobândirii cetățeniei originare, copilul nu are dreptul de opțiune, ori în cazul adopției nu putem vorbi despre un mod originar de dobândire a cetățeniei, dar de unul care este asimilat acestuia, motiv pentru care nu este încălcat nici un drept și nici o libertate a copilului adoptat.

d. Recunoașterea copilului din afara căsătoriei

Considerăm că acest motiv de acordare a cetățeniei nu mai este foarte uzitat, deoarece perspectiva tradiționalistă a copiilor legitimi și nelegitimi a fost abandonată de legislația modernă ce dezvoltă instituții constituționale²³, precum cea a cetățeniei. Încă de la jumătatea sec. XX în România această diferențiere nu mai produce nici un fel de efect, cel puțin nu din punctul de vedere al acordării cetățeniei. Art. 5 din Legea 21/1991 spune foarte clar: „copiii născuți pe teritoriul României, din părinți cetățeni români, sunt cetățeni români”. Legiuitorul nu cere ca și condiție cumulativ de îndeplinit, ca părinții să fie și căsătoriți.

Amintim doar faptul că dreptul internațional public recunoaște acest mod de dobândire ulterioară a cetățeniei.

e. Acordarea cetățeniei la cerere

---

²² Adina Renate Motica, - *Noțiuni de dreptul familiei și ocrotirea persoanei*, ed. Alma Mater, Timișoara, 2000, pag. 115

²³ Ziemke, B. - *Die deutsche Staatsangehörigkeit nach dem Grundgesetz*, ed. Duncker & Humblot, Berlin, 1995, pag. 123

Cel mai întâlnit mod de dobândire ulterioară a cetățeniei este prin cerere pe care o adresează individul interesat statului a cărui cetățenie o dorește. Fiecare stat este liber să-și aleagă criteriile, condițiile și procedurile prin care se poate dobândi cetățenia prin cerere.

Precizăm că în cazul dobândirii cetățeniei la cerere, cel care aplică pentru aceasta nu trebuie să demonstreze statului relații de familie sau alianță cu alți cetățeni ai respectivului stat. Din perspectiva dreptului internațional public, este suficientă cererea formulată în acest sens și adresată instituțiilor abilitate din respectivul stat, deoarece prin cerere se demonstrează acordul de voință al individului. Cerințe de genul: cunoașterea limbii respectivului stat sau a istoriei și geografiei sunt elemente acceptate de către dreptul internațional, dar nu sunt obligatorii.

Trebuie să amintim în acest context de "*genuine link*" care a fost pe larg dezbătut de către Curtea Internațională de Justiție în speța *Nottebohm*. De fapt Curtea de la Haga recunoaște fără echivoc faptul că acordarea cetățeniei este un drept suveran al statului, doar că în anumite cazuri, când nu există o legătură strânsă între stat și cetățean, respectiva cetățenie poate să nu fie recunoscută și astfel opozabilă altor state. Cetățenia astfel dobândită produce efecte pentru individ în interiorul statului, dar state terțe au posibilitatea oferită de precedentul creat prin soluționarea cazului *Nottebohm* de a nu recunoaște drepturile individului ce ar decurge din calitatea lui de cetățean al statului care nu poate demonstra "*genuine link*" cu acesta.

f. Raportul de fidelitate sau loialitate față de un stat terț

Un alt motiv pentru acordarea cetățeniei ulterior nașterii identificat de doctrina de drept internațional public este raportul de fidelitate sau de loialitate a unui individ față de un stat terț. Cel mai des exemplu este când un terț îmbracă o funcție publică într-un stat al cărui cetățean nu este, motivul acordării cetățeniei se fundamentează pe principiul loialității, căci funcționarii sau militarii trebuie să dețină cetățenia statului pe care îl slujesc.

g. Schimbarea statutului juridic al unor teritorii

O reală problemă este identificată de doctrină în cazul schimbărilor ce au loc la nivelul delimitării granițelor unor state. În afară de conflictele civile sau armate care pot izbucni, apare nesiguranța indivizilor, aceștia neștiind a cui cetățeni sunt. Cazuri ce trebuie rezolvate întâlnim atunci când suntem în situația secesiunii sau dezmembrării de state. Întrebarea prin care se cerceta care este dreptul cetățeniei ce guvernează noul teritoriu creat, a fost discutată odată cu Conferința de Pace de la Paris, argumentându-se că odată ce pe un teritoriu devine suveran un alt stat sau se creează unul nou, acesta va guverna și dreptul cetățeniei, fapt ce este reglementat chiar în tratatele de la Versailles (1919), St. Germain (1919) și Trianon (1920). Este discutabil dacă a existat o împuternicire la nivelul ordinii juridice internaționale în această direcție, ceea ce este sigur că protestele și nemulțumirile vis-a-vis de această regulă au dus la imposibilitatea transformării ei într-una cutumiară. Astăzi o astfel de regulă arbitrară încalcă dreptul la autodeterminare al popoarelor.

Cert este că statele, care sunt membre ale Convenției privind apatridia din 1961 și-au luat angajamentul ca în cazul unor modificări teritoriale, indivizii să nu rămână apatrizi.

h. Redobândirea cetățeniei

Redobândirea cetățeniei este efectul reintegrării unui individ în statul al cărui cetățenie a avut-o anterior. Redobândirea cetățeniei se obține doar la cerere. Un caz des întâlnit în practică este reprezentat de femeia, care la căsătorie a fost obligată să renunțe la cetățenia dobândită în mod original, și pe care la un moment dat și din varii motive dorește să o redobândească.

Un alt caz întâlnit este statuat de art. 116 alin. 2 din legea fundamentală a Republicii Federale a Germaniei, prin care acelora (sau urmașilor), cărora li s-a retras cetățenia germană în timpul regimului național-socialist din motive politice, de rasă sau religie, pot redobândi cetățenia la cerere, dacă nu au domiciliul pe teritoriul Republicii Federale a Germaniei. În cazul în care cei „deposedați” în condițiile arătate mai sus au domiciliul pe teritoriul Republicii Federale a Germaniei, intră în scenă ficțiunea potrivit căreia aceștia nu au fost niciodată deposedați de cetățenia germană.

i. Regula specială a statului Vatican

Doctrina de drept internațional public privește reglementarea dobândirii cetățeniei statului Vatican ca fiind una specială. Dobândirea cetățeniei statului Vatican²⁴ este legată de două condiții ce trebuie îndeplinite cumulativ: îndeplinirea unei funcții în cadrul Bisericii Catolice și domiciliul permanent pe teritoriul statului Vatican.

Unii doctrinari consideră chiar că dobândirea cetățeniei statului Vatican poate fi considerată una originară. Această opinie a fost criticată de majoritatea doctrinei, aducându-se împotriva ei următoarele argumente: dobândirea originară a cetățeniei impune aplicarea la naștere a principiului de *ius soli* sau de *ius sanguini*, ori dobândirea cetățeniei statului Vatican nu este posibilă fără îndeplinirea condițiilor arătate mai sus, astfel că afirmația rămasă singulară în doctrină este conceptual vorbind exclusă.

Dobândirea cetățeniei statului Vatican nu reprezintă însă un punct de legătură distinct al dreptului internațional în domeniul cetățeniei, deoarece modalitatea de acordare a cetățeniei statului Vatican este o împletire a unor veritabile puncte de legătură enunțate anterior, și anume: relația de loialitate și domiciliul permanent.

j. Alte condiții în vederea dobândirii cetățeniei din perspectiva dreptului internațional

Doctrina a identificat câteva condiții, pe care statele le pot ridica în procesul acordării cetățeniei dobândite ulterior nașterii.

În primul rând este vorba despre consacrarea și aplicarea principiului efectivității cetățeniei. Efectivitatea cetățeniei a fost definită de Curtea Internațională de Justiție de la Haga astfel: “[...] *legal bound having at its basis a social fact of attachment, a genuine connection of existence, interests and sentiments, together with the existence of reciprocal rights and duties*”.

Efectivitatea cetățeniei nu reprezintă însă o limitare din punct de vedere juridic a suveranității statului de a adopta orice model sau element în dreptul cetățeniei. Statele sunt îndemnate să acorde doar atunci cetățenia, când poate fi probată o legătură strânsă între individ și stat. Statele care nu aplică această recomandare sunt libere să aibă această atitudine, singura problemă ce poate apărea este în cazul coliziunii multiplelor cetățenii în domeniul protecției diplomatice.

În altă ordine de idei putem identifica alte elemente-condiție, pe care doar le enumerăm: apartenența la o cultură sau la un anumit popor.

---

²⁴ Weis, P. – *Staatsangehörigkeit und Staatenlosigkeit im gegenwärtigen Völkerrecht*, ed. De Gruyter, Berlin, pag. 7.